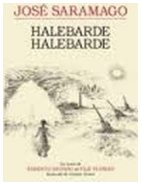

O carte pe care Saramago n-a mai apucat s-o termine. Rău pentru el, rău şi pentru noi…Am mai fi vrut să ne bucurăm de condeiul său, creator al unei literaturi despre care se spune că *„ este un exemplu activ de suspiciune faţă de conştiinta liniştită [...]”*

Citesc în prefata cărţii că

„Halebarde, halebarde,[este] ultima suflare narativă a lui José Saramago, o injecţie de filozofie morală pentru conştiinta cititorilor săi, adoptând ca subiect lumea ostilă şi nocivă a producţiei şi folosirii armelor.”

Într-adevăr, e un semnal pe care scriitorul portughez l-a lăsat umanităţii. Personajul principal,

„artur paz semedo nu e nici burlac, nici căsătorit, nici divorţat,nici văduv, ci pur şi simplu separat de nevastă, nu pentru că aşa şi-ar fi dorit el, ci fiindcă aşa a vrut ea, care n-a mai suportat să se vadă legată cu lanţurile convieţuirii domestice obligatorii şi ale datoriei conjugale de un contabil de la o firmă producătoare de arme.”

Firma producătoare de arme se numeşte „produções belona” . Semedo lucrează la fabrica de armament, dar iubeşte pacea.

„...subiectul în cauză e un interesant exemplu pentru contradicţia dintre a vrea şi a putea. E un iubitor pătimaş al armelor de foc, dar n-a tras un foc în viaţa lui, nu e nici măcar vânător la sfârşit de săptămână[...].”

Divorţat, păstrează legătura (mai ales telefonică) cu Felícia, fosta soţie. După ce vede un film despre nişte muncitori împuşcaţi la Milano pentru că ar fi sabotat producţia de obuze, lui Artur Paz Semedo îi vine ideea de a cerceta arhiva propriei fabrici de armament pentru perioada războiului mondial. Discuţia (telefonică, desigur) îi dă ocazia lui Saramago pentru încă o bijuterie literară:

„Corect, corect, se scandalizează artur paz semedo, făcând să vibreze de indignare membrana interioară a receptorului.”

Fosta soţie îi recomandă lui Semedo să facă o cerere la direcţiunea fabricii, în care să scrie neapărat că

„ideea ta este să faci un studiu comparativ şi integrat, bagă şi chestia cu integrat, între contabilitatea care se făcea pe atunci şi cea de acum, şi-o să vezi că o să fie impresionaţi.”

Contabilului de la firma de armament „Produções Belona” nu reuşeşte să găsească un text potrivit pentru cererea sa în care sa-şi găsească locul cele două cuvinte propuse de fosta soţie: comparativ şi integrat.

„Se temea ca directorul să nu-l întrebe ce voia să spună cu ele, mai ales la integrat, pe care i-a fost clar de la început că nu va fi uşor să-l mânuiască dialectic.”

Inconfundabilul Saramago...Apoi a venit ziua când contabilul Artur Paz Semedo e primit de director. Drumul până în apropierea şefului n-a fost deloc uşor:

„Artur paz semedo întâmpină câteva greutăţi când porni în linie dreaptă, dar reuşi să traverseze spaţiul până la biroul imens în spatele căruia îl aştepta directorul, în picioare.”

Autorul îl descrie pe director, neuitând să pună şi nişte cuvinte în engleză. Oare bănuia ceva despre intruziunea limbii engleze în (unele) limbi romanice din lumea modernă?

„Directorul e arătos, rumen în obraji de la sporturi în aer liber, yachting , golf, tenis, în sfârşit, o viaţă de country and sea.”

Întrevederea cu directorul a fost neaşteptat de rodnică. După aceasta, Semedo se întoarce printre colegii săi.

„Intră în departamentul lui cu un aer triumfător pe care nu-l mai văzuse nimeni şi pe care toţi subordonaţii l-au atribuit unei măriri substanţiale de salariu. Atât de limitată e imaginaţia oamenilor simpli.”

Prima zi de cercetare a arhivei fabricii e un moment de vârf :

„artur paz semedo nu va uita ziua aceasta , momentul solemn în care s-a ridicat de la biroul lui de contabil ca să coboare în adâncurile trecutului necunoscut.”

„Adâncurile trecutului necunoscut”, adică arhiva, aflată undeva sub nivelul solului. În arhivă, trecutul se studiază cu precauţie. Saramago ne spune de ce:

„Prudenţa ne îndeamnă să nu ne atingem de trecut decât cu penseta, şi chiar şi aceea dezinfectată pentru a evita contaminarea.”

Oh, senhor Saramago ar fi meritat să mai trăiască bucurându-ne pe noi, cititorii, cu excepţionala sa creaţie literară...

Se pare că dezinfectarea pensetei de care vorbeşte autorul n-a fost făcută cum trebuie. Tragediile despre care auzim că se întâmplă la câteva sute de kilometri de noi confirmă semnalul de atenţionare pe care autorul ni l-a lăsat nouă, tuturor.

„Artur paz semedo citi ascultător primele rânduri cu jumătate de voce, apoi trecu la evidenţa participanţilor [...]”

O frază din „Halebarde...” care scoate încă o dată în evidenţă stilul unic al scriitorului portughez.

Alt fragment din ultimul roman al scriitorului confirmă cele spuse mai înainte. Artur Paz Semedo

face schimb de amabilităţi cu un angajat al arhivei. Urările de bine dintre cei doi se termină cu:

„Să v-audă hârtiile acestea.”

Mai urmează vreo patru pagini de roman, care se încheie brusc, nemeritat de brusc şi de dureros, cu imposibilitatea lui Saramago de a mai scrie după trecerea sa la cele veşnice.

Da, Saramago poate să placă sau, poate să stârnească ilaritate unora dintre cititori, nedumerire altora, entuziasm de multe ori, bună dispoziţie şi o neîntrecută speranţă că viaţa e frumoasă aşa cum e. Peste toate acestea, mie mi-a apărut chiar acum, când încerc să termin un comentariu al ultimei cărţi pe care senhor Saramago ne-a dăruit-o, aşa incompletă cum e, un regret enorm şi o durere pe care o simţi atunci când pierzi pe cineva drag...

José Saramago ne-a transmis un mesaj foarte clar prin acest ultim roman al său. Pe o hârtie aflată într-un obuz de fabricaţie germană care trebuia sa explodeze în Madrid, scria:

„Camarazi: nu vă temeţi. Obuzele pe care le încarc eu nu explodează. Un muncitor german.”

Un doritor de pace s-a gândit să-şi ia rămas-bun de la noi scriind un roman despre pace. Am impresia că scriitorul portughez ar putea să primească oricând, din veşnicia unde s-a instalat, un alt Premiu Nobel. De data aceasta pentru PACE!